

به پاس «وجود» پر محبت پدر و «هستی» پر مهر مادر...

ماه پنهان است

نوشته: جان استاین بک

مترجم: احمد حسینی

انتشارات ناژ

Steinbeck, John Ernest

استاین بک، جان ارنست، ۱۹۰۲-۱۹۶۸ م.
ماه پنهان است / جان استاین بک: ترجمه: احمد حسینی. ویراستار: اصغر اندرودی.

تهران: ناژ، ۱۳۹۴. ۲۰۵ ص.

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۶۱۱۰ - ۱۷ - ۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: The moon is down

موضوع: داستان‌های آمریکایی -- قرن ۲۰ م. جنگ جهانی دوم، ۱۹۳۹-۱۹۴۵ م.
روزگار داستان.

حسینی، احمد، ۱۳۱۷ - مترجم.

اندرودی، اصغر، ۱۳۲۹ - ویراستار.

۳۵۷۹۳۷۱

۸۱۳/۵۴

۱۳۹۴ م ۲۳/۳ PS۳۵۰۳

ماه پنهان است

جان استاین بک

مترجم: احمد حسینی

ویراستار: اصغر اندرودی

لیتوگرافی: سپهر بهمن

چاپ و صحافی: بهمن

شمارگان: ۶۰۰

ناظر فنی چاپ: داود راسخی

حق چاپ برای انتشارات ناژ محفوظ می باشد.

ISBN: 978-600-6110-17-2

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۶۱۱۰ - ۱۷ - ۲

دفتر نشر: میدان انقلاب، خیابان انقلاب، خیابان لودی بهشت، پلاک ۷۳، ساختمان ۲۰۸، طبقه همکف.

تلفن: ۰۲۱ - ۶۶۵۶۹۸۲۳ - ۴

مرکز پخش کرج: فروشگاه‌های دایمی کتاب بهمن.

دفتر مرکزی: کرج، بلوار طالقانی شمالی، نبش کوچه نسیم، طبقه سوم، فروشگاه کتاب بهمن. تلفن:

۰۲۶ - ۳۲۲۶۲۹۱۲ - ۳۲۲۶۲۹۱۳

پیشگفتار

جان استاین‌بک^۱ (که در ایران، با تلفظی نادرست و آلمانی به اشتاین‌بک نیز شهرت دارد) داستان‌نویس، طنزنویس و منتقد سرشناس آمریکایی، در ۲۷ فوریه ۱۹۰۲ در شهر کوچک مونتری^۲ ایالت کالیفرنیا، در خانواده‌ای ایرلندی‌تبار متولد شد. پدرش خزانه‌دار بخش‌داری و مادرش معلم بود. وی، هنگامی که به مدرسه می‌رفت، گاهی در کشتزارها نیز کار می‌کرد و بعدها در آزمایشگاه‌های محلی کاری یافت و به علوم دلبسته شد. استاین‌بک در سال ۱۹۱۹ در دانشگاه استنفورد در زمینه زیست‌شناسی دریایی به تحصیل مشغول شد و تا سی‌سالگی به کارهای گوناگونی مانند کارگری، درودگری، نقاشی و داروفروشی پرداخت. وی، بدون آنکه دانشنامه‌ای بگیرد، در ۱۹۲۵ از ادامه تحصیل در دانشگاه دست کشید و به نیویورک رفت و به خبرنگاری و نویسندگی روی آورد و پس از مدتی دوباره به کالیفرنیا برگشت و نگاهیان یک خانه شد و همچنان به خواندن و نوشتن ادامه داد.

استاین‌بک نیز، مانند بسیاری از نویسندگان بزرگ جهان، در آغاز نویسندگی با شکست و ناکامی روبه‌رو شد، ولی سرانجام، با آثاری که خلق کرد، به پیروزی و شهرت رسید. وی در سال ۱۹۴۷ میلادی عضو فرهنگستان هنر و ادبیات امریکا شد و نشان عالی خود را از دولت نروژ گرفت. همچنین، در سال ۱۹۶۲ جایزه ادبی نوبل به وی داده شد. جان استاین‌بک، در آثارش بیش از هر چیز مفسر بدبختی‌ها و رنج‌های طبقات محروم و ستمدیده است. در رمان‌های او، بازتاب رنج درونی و تیره‌بختی میلیون‌ها مردم گمنام، به خوبی دیده می‌شود. برجسته‌ترین شاخصه‌های استاین‌بک، فلسفه اخلاقی او بر پایه ایجاد آرمانشهری زمینی و ملموس با تأمین نیازهای اساسی بشر، مسئولیت‌پذیری در قبال دیگران و داشتن زندگی خوب و آرام است. او حتی جایزه نوبل ادبیات را به خاطر درک درست از زندگی مردم عادی و همچنین ارائه تصویری افسانه‌ای از طبقه متوسط و ضعیف به دست آورد. البته فلسفه اخلاقی استاین‌بک، در بعضی از کارهای او به فلسفه تعلیمی و ملال‌آور تبدیل می‌شود که اثر مثبت اندیشه‌هایش را تا اندازه‌ای خنثی می‌کند. به هر روی، از میان آثار شناخته‌شده او که برخی به فارسی نیز ترجمه شده است، می‌توان «جام زرین»^۱ (۱۹۲۹)، «چراگاه‌های بهشت»^۲ (۱۹۳۲)، «تورتیلا فلات»^۳ (۱۹۳۵)، «موش‌ها و آدم‌ها»^۴ (۱۹۳۷)، «خوشه‌های خشم»^۵ (۱۹۳۹)، «ماه پنهان است»^۶

۲. The Pastures of Heaven

۴. Of Mice and Men

۶. The Moon Is Down

۱. Cup of Gold

۳. Tortilla Flat

۵. The Grapes of Wrath

(۱۹۴۲)، «راسته کنسروسازی»^۱ (۱۹۴۴)، «شرق عدن»^۲ (۱۹۵۲)، «پنجشنبه دلپذیر»^۳ (۱۹۵۴)، «سفرهایی با چارلی»^۴ (۱۹۶۰) را نام برد. «ماه پنهان است»، پس از رمان «موش‌ها و آدم‌ها»، دومین رمان کوتاهی بود که استاین‌بک، آن را به صورت نمایشنامه به رشته تحریر درآورد. این فرم ترکیبی «نمایشنامه-رمان»، اثری ادبی به دست می‌دهد که در آن می‌توان گفت‌وگوهای میان شخصیت‌ها را به همان صورت که در متن آمده است به نمایشنامه منتقل کرد و همچنین خواننده در آن واحد، می‌تواند از شکل رمان‌گونه و داستانی کتاب نیز لذت ببرد. استاین‌بک این داستان را به سفارش «سرویس اطلاعات خارجی»^۵، بخشی از دفتر سرویس‌های استراتژیک که مسئول مبارزه با تبلیغات نازی‌ها در ایالات متحد و کشورهای خارجی بود، نوشت. نسخه اولیه داستان استاین‌بک، در شهری کوچک در ایالات متحد اتفاق می‌افتاد که به تصرف نیروهای دشمن در آمده بود. سرویس اطلاعات

۲. East of Eden.

۱. Cannery Row.

۳. Sweet Thursday.

۴. Travels with Charley: In Search of America.

۵. Foreign Information Service: استاین‌بک خود از حامیان سرویس اطلاعاتی و تبلیغاتی بر ضد تبلیغات نازی‌ها بود و برای تشکیل دفتر سرویس‌های استراتژیک تلاش‌های بسیاری کرد و حتی نامه‌ای برای روزولت، رئیس‌جمهور وقت آمریکا، نوشت و از او خواست تا با تشکیل دستگاهی تبلیغاتی بر ضد نازی‌ها، موافقت کند. در سال ۱۹۴۱، پس از شکل‌گیری سرویس اطلاعات خارجی، از استاین‌بک خواسته شد تا با این سرویس همکاری کند. با اینکه شواهد و اسناد مکتوبی مبنی بر همکاری رسمی استاین‌بک با سرویس اطلاعات خارجی در دست نیست، به نظر می‌رسد که استاین‌بک به‌عنوان مشاور افتخاری این سرویس فعالیت می‌کرد.

خارجی، به این سبب که احساس می‌شد این نوع داستان ممکن است باعث تضعیف روحیه جامعه امریکا شود، آن را نپذیرفت. استاین بک، ناچار داستان را بازنویسی کرد و آن را به ناشر خود، انتشارات وایکینگ^۱ سپرد. در نسخه بازنویسی شده، داستان در شهری ناشناخته در شبه جزیره اسکاندیناوی روی می‌دهد که به تصرف سربازان خارجی ناشناخته‌ای در آمده است. عنوان این کتاب، از صفحه اول از پرده دوم نمایشنامه «مکبث» اثر ویلیام شکسپیر گرفته شده است؛ آنجا که مکبث آماده می‌شود تا خیانت خود را کامل کند و دانکن^۲ را در سیاهی شب، در حالی که «ماه پنهان است»، به قتل برساند.^۳ این رمان در سال ۱۹۴۲ چاپ شد. این کتاب در همان زمان، بسیار موفق بود و میلیون‌ها نسخه از آن در سرتاسر جهان فروخته شد و حتی به چاپ هفتادوششم رسید. اسکار سرلین^۴، حق اقتباس آن را خرید که بعدها نمایش حاصل از این رمان، خود نامزد کسب جایزه بهترین نمایش از انجمن منتقدان نمایش نیویورک شد.

کتاب استاین بک، به دلیل همذات پنداری بیش از حد با اشغالگران، همواره آماج حملات منتقدان بوده است. نیروهای دشمن در این

۲. Duncan

۱. The Wiking Press

۳. در این قسمت از نمایشنامه مکبث، بانکو یکی از شخصیت‌ها از شخصیت‌های دیگری به نام فلیانس می‌پرسد: چگونه است شب؟ و فلیانس پاسخ می‌دهد: «ماه پنهان است. من هنوز صدای ناقوس نیمه شب را نشنیده‌ام»

۴. Oscar Serlin (۱۹۰۱-۱۹۷۱)، تهیه‌کننده معروف تئاتر برادوی در دهه‌های ۳۰ و ۴۰ میلادی.

داستان، به مثابه انسان‌هایی ترسیم شده‌اند که، مانند هر انسان دیگری، مجموعه‌ای از ترس‌ها، احساسات، عواطف و تنهایی و حتی مهربانی هستند. پس از آزادی اروپا از دست نیروهای نازی، رهبران سابق جنبش‌های مقاومت در مقابل نازی‌ها، این کتاب را ستودند و از اهمیت آن در انگیزش مردم در راه مبارزه با آلمان‌ها پرده برداشتند. این کتاب در طول جنگ جهانی دوم، اغلب به صورت دستی چاپ و کپی و به صورت قاچاقی به کشورهای اشغال شده فرستاده می‌شد. «ماه پنهان است»، از نگاه بسیاری، همچنان مطالعه روان‌شناختی موجز و قدرتمندی از تأثیرات جنگ در مردم سرزمین‌های اشغال شده و همچنین نیروی اشغالگر است.

در زمان چاپ این کتاب، بحث‌ها و جنجال‌های بزرگی در میان منتقدان ادبی بنام آن دوره، به راه افتاد. شماری به دفاع از استاین‌بک و عده‌ای در انتقاد از او قلم زدند و سخن‌راندند. یکی از منتقدان جدی این کتاب، کلیفتن فدیمن^۱، در مقاله‌ای با عنوان «دو راه برای پیروزی در جنگ» که در مجله نیویورکر چاپ شد، فرم و محتوای رمان «ماه پنهان است» را به باد انتقاد می‌گیرد و می‌گوید این کتاب بیشتر از اینکه رمان باشد، نمایشنامه است. او همچنین استاین‌بک را به علت محتوای ساده و تبلیغاتی کتاب سرزنش می‌کند. از سوی دیگر، جان چمبرلین^۲ که در همان زمان در مجله نیویورک‌تایمز، ستونی ادبی را

۱. Clifton Fadiman (۱۹۰۴-۱۹۹۹)، نویسنده، سردبیر و روشنفکر آمریکایی.

۲. John Chamberlaine (۱۹۰۳-۱۹۹۵)، روزنامه‌نگار، مورخ اقتصادی و منتقد ادبی.

اداره می‌کرد، در مقاله‌ای به انتقادات فدیمن پاسخ داد و از محتوای آزادی‌محور رمان استاین‌بک دفاع کرد. بس از جنگ جهانی دوم، وقایع داستان «ماه پنهان است» با نمونه‌های واقعی تا حدودی تصدیق شد و البته همچنان بحث و مباحثه در میان منتقدان ادبی داغ بود. خود استاین‌بک، در کتاب «رمان‌های کوتاه من»^۱، در پاسخ به انتقادات منتقدان درباره «ماه پنهان است» می‌گوید:

«جنگ که اتفاق افتاد، «ماه پنهان است» را نوشتم تا پایداری و بقای دموکراسی را به نوعی گرامی بدارم. هرگز نتوانستم درک کنم که چرا به این کتاب چنین نقدهایی وارد شد. من آلمانی‌ها را مانند انسان به تصویر کشیدم، نه به شکل ابرانسان؛ و منتقدان همین کار را ضعیف من می‌دانستند. هرگز علت این مسئله را نفهمیدم و این مسئله هنوز هم برای من مضحک است؛ چرا که حالا می‌دانیم آلمانی‌ها نیز مانند ما انسان‌هایی لغزش‌پذیر بودند که می‌شد شکستشان داد. بسیاری گفتند که من چیزی از جنگ نمی‌دانستم و البته کاملاً حق با آنان بود، اما در این میان، من هرگز نفهمیدم کماندوهای خیابان پارک^۲، چطور دست مرا رو کردند و از نبودن من در جنگ دم زدند!»

۱. My Short Novels .۱

۲. Park Avenue خیابانی بزرگ در مرکز نیویورک که کنایه‌ای به منتقدان ادبی آمریکاست که خود آنان نیز در جنگ حضور نداشتند.

شادروان پرویز داریوش، در سال ۱۳۳۴، برای نخستین بار این کتاب را ترجمه و به ادبیات ایران، معرفی کرد. ترجمه شادروان داریوش، در زمان خود کاری بزرگ محسوب می شد و این اثر، در کنار ترجمه های دیگر ایشان، به ادبیات ترجمه ای و داستانی کشور کمک شایانی کرد. در روند ترجمه اثر حاضر نیز، در مواردی از اصل تطبیق و برابری بهره گرفته شد و ترجمه پرویز داریوش، کمکی ارزنده در راه تکمیل اثر حاضر بود. اما مسئله ای که بنده را مجاب به ترجمه دوباره رمان «ماه پنهان است» کرد، احساس نیاز به بازنگری به ترجمه ای قدیمی با سبکی کهنه بود. تحلیل دقیق و موشکافانه ترجمه داریوش از حوصله این متن خارج است، اما از نگاه این جانب به طور کلی، ترجمه پرویز داریوش از جهت بافت کهنه زبان (به هر حال، زبان فارسی از زمان ترجمه اولیه کتاب، یعنی در حدود شصت سال پیش، دستخوش تغییرات و دگرگونی های بسیاری شده است) و همچنین اشکالات و ایرادات فنی که محصول نگاه غیر حرفه ای به ترجمه و ادبیات به رشته ای مجزا تبدیل شده و مطالعات ترجمه امروزه جای خود را در میان علوم انسانی یافته، بهتر است به ترجمه هایی که پیش از پا گرفتن نظریات ترجمه نگاشته شده اند، نگاهی دوباره انداخت و کوشید تا با توجه به مسئله به روز بودن زبان ترجمه و همچنین اعمال نظریات ترجمه تا حد امکان، ترجمه هایی دقیق تر و فنی تر ارائه کرد.

از لحاظ مطالعات ترجمه، در ترجمه حاضر، ترکیبی از روش‌های بومی‌سازی^۱ و بیگانه‌سازی^۲ لارنس ونوتی^۳ به‌کار گرفته شد که به‌نوعی به‌تبدیل متن ترجمه نیز انجامید. البته نباید از نگاه جهان وطنی و گسترده جان استاین‌بک نیز غافل شد که نشانه آن را می‌توان در زبان جهانی و بدون مرز داستان «ماه پنهان است» به‌خوبی دید. در بیشتر گفت‌وگوهای میان شخصیت‌ها، زبان از انحصار فرهنگ یا جغرافیایی خاص خارج می‌شود و، در نتیجه، ترجمه‌پذیری متن افزایش می‌یابد. اگرچه می‌توان علت این امر را به جغرافیای «نامعلوم» اشغالگران و اشغال‌شده‌ها نیز مربوط دانست، فضای تمثیلی و فرامصادقی داستان، راه را برای بومی‌گرایی متن و گفت‌وگوها باز گذاشته بود. همچنین، روش بیگانه‌سازی در موارد بسیاری در متن، به‌کار برده شد. استفاده از اصطلاحات بیگانه، احترام به «دیگری» بودن متن و شخصیت‌ها، حفظ اصالت و بیگانگی سبک و داستان‌نویسی استاین‌بک، از مصادیق روش بیگانه‌سازی در اثر حاضر است.

۱. Domestication: روش بومی‌سازی روشی است که در آن مترجم می‌کوشد بیشتر عناصر و اصطلاحات بیگانه و ساختارهای زبانی را به‌صورت بومی و شناخته‌شده دریاورد و متن اصلی را تا حد امکان، به متنی در زبان مقصد، بدون روح اولیه‌اش، تبدیل کند.

۲. Foreignization: در روش بیگانه‌سازی، مترجم بر آن است تا ساختار یا عناصر زبان بیگانه را به‌زبان مقصد منتقل کند و به این ترتیب جرح و تعدیل کمتری به متن اصلی وارد آید.

۳. Lawrence Venuti (متولد ۱۹۵۳)، مترجم ادبی و پژوهشگر مطالعات ترجمه معاصر.

به طور کلی، ترجمه این کتاب شاید بتواند نگاه ما را، تا حدودی، نگاه ما را دوباره به ادبیات کلاسیک معاصر معطوف کند و همین ترجمه گوناگون از یک اثر نیز می تواند ادبیات و گنجینه ترجمه ای آثار داستانی را غنی تر سازد و، از حیث زبان و اندیشه، به گفتمانی میان گذشته و حال منجر شود؛ گفتمانی که جای خالی اش را در ادبیات فارسی می توان به خوبی حس کرد. اگرچه سال ها است ادبیات ترجمه ای جایش را در ادبیات فارسی یافته، هنوز نگاه ابزاری به ترجمه، به زعم پیتر نیومارک^۱، مانعی برای رشد و پیشرفت این رشته و این هنر به شمار می رود. تا وقتی ترجمه ها، تنها برای دستیابی به ادبیات جهان و آشنایی سرسری با آن مورد توجه قرار بگیرند، نمی توان به اختلاط فرهنگ ها و دوستی زبان ها اندیشید. برای رسیدن به دیدگاهی جهان وطنی، باید با آغوشی باز دیگری را در بغل گرفت و، به دور از تعصبات نژادی و زبانی، از پیشرفت های دیگران برای رشد روح بشری بهره برد. جمعیت انسان ها که در گردها مدرنیته و گرد و غبار پُست مدرنیته حرامزاده، آشفته و پریشان شده، به برای بازگشت و ارتجاع به سنت و دوران کلاسیک، که برای حرکتی روجه جلو، نیاز دارد که گاهی به گذشته اش نگاهی بیندازد و با افسون زدایی، بازخوانی و بازتعریف چندباره «گذشته»، از حیث رابطه خود با

۱. Peter Newmark (۱۹۱۶-۲۰۱۱)، یکی از شخصیت های تأثیرگذار در بنیانگذاری مطالعات ترجمه در دنیای زبان انگلیسی از سال ۱۹۸۰ به بعد بود که ترجمه را هنر می دانست.

دیگری، به جای سنت حذف، راه جمع و جماعت جمعیت پریشان
انسانی پیش بگیرد. امید که ترجمه این کتاب، گامی کوچک در
مسیر رسیدن به گفتگویی ادبی میان خود و دیگری و همچنین گذشته
و حال باشد.

احمد حسینی

فروردین ۱۳۹۳

www.ketab.ir